

podržavale su stare emigrantske ruske organizacije (Barygin, Kolpakidi 1998, p. 892) i novi antikomunisti. Radilo se takođe o oko 150.000 vlasovaca koji su posle rata osuđeni zbog kolaboracije, i o 37 sovjetskih generala koji su se vratili iz nemačkog zarobljeništva, od kojih je samo 26 rehabilitovano (Ibid, 899). U oporuci pre streljanja Vlasov je objašnjavao da je zbog antiboljševizma prišao Hitleru, jer se boljševici nisu borili za Rusiju. Dugo je izgledalo da je krivica Vlasova bila nedvosmislena. Doduše još 1959. u jednom ruskom časopisu pojavio se članak koji je pokrenuo pitanje da li je Vlasov bio obični izdajnik, ili pre politički protivnik sovjetskog režima. Izvan SSSR-a bilo je pokušaja rehabilitacije Vlasova i njegovog pokreta, a slično je pisao i Solženjicin u romanu "Arhipelag gulag". Tek kada je antikomunizam legalizovan, a žrtve socijalizma aktuelizovane, ova debata zahvatila je i rusku historiografiju koja je 1990-ih pokušala da preispita gledanja na Vlasova kao izdajnika i neprijatelja. Pluralističke vizije ruske prošlosti otvorile su i pitanje rehabilitovanja Vlasovljevog antiboljševizma. Nacionalistički antiboljševizam preimenovao je Vlasova u novu žrtvu boljševizma (slično pokušajima rehabilitacije ostalih kvislinga širom Evrope), iako nova građa o ovom pitanju nije mogla bitno da izmeni sliku istorije.

Revizija prošlosti i nova organizacija sećanja u Istočnoj Evropi po mnogo čemu razlikuju se od sličnog procesa koji je u zapadnoj Evropi pokrenut hladnim ratom. Socijalnopsihološka klima masovne ugroženosti i neizvesnosti takođe je vrlo osobena, što se posredno iskazuje u spremnosti za prihvatanjem isključivih verzija revizionizma kod elita i masa o čemu istoričari brižljivo vode računa. Lako je pojmljivo zašto se u skoro svim poslesocijalističkim režimima nacionalni identitet čisti od komunizma. Ova dva sadržaja preko noći postala su nespojiva. Krajnja odgovornost za nedela komunista projektuju se na druge nacije: u baltičkim republikama, Poljskoj i Ukrajini na Ruse, u Hrvatskoj na Srbe, u Srbiji na Hrvate i Tita, itd. Vlastita nacija, kao žrtva komunizma, rasterećuje se od odgovornosti. U Rusiji je situacija bila nešto drugačija, jer Rusi nisu mogli uverljivo da projektuju krivicu na manje nacije. Ovde je stvorena manihejska logika nesposobnog nacionalizma (Urban 1994). Dinamički proces stvaranja novog identiteta i u Rusiji tekao je u klimi polarizacije političke zajednice oko nacionalnog pitanja. Prevladavanje prošlosti odvijalo se u sklopu buđenja raznovrsnih verzija ruskog narodnjaštva i patriotskih nacionalista koji teže da očiste rusku ideju od koruptivnih zapadnih primesa, odbijajući demokratiju u ime mistične ruske vlasti i naroda. Traganje za identitetom razapeto je između dve nove alternative: radikalna reforma ili vraćanje ruskoj ideji. Zapadnjački i narodnjački obrasci prevladavanja socijalističke prošlosti pokrivaju raznorodne interese u društvu zahvaćenom previranjem i krizom. Rivalske ideje nacionalnog identiteta još nisu odbacile imperijalne pretenzije, a protivrečne idejne tvorevine i praktične koalicije svedoče o traganju za čvršćim idejnim uporištem. Ruski komunisti odbacili su internacionalizam poistovećujući ga sa negativno shvaćenim kosmopolitizmom. Dilema je bila da li zadržati obrazac imperijalne države i prilagoditi ga ovim uslovima, ili preći narodnjačkom nacionalizmu sa zahtevom za ruskom Rusijom? To su dva različita viđenja nacionalnog identiteta, koja prevladavaju nakon sloma SSSR-a. Rusku levicu i desnicu povezuje otpor SAD i globalizaciji, mondijalizmu i kosmopolitizmu. Službena verzija nove Rusije donekle je umerenija i otvorenija ka Zapadu. Brojne teškoće razvoja sprečavaju učvršćenje u Rusiji koherentne i saglasne političke kulture i sazrevanja historiografije. Gubljenje statusa super-sile i starog imperijalnog identiteta daju poseban ton burnim procesima definisanja posleimperijalnog identiteta nove Rusije (Baron 2000).